

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN CİNSİYET ROLLERİ İLE İLGİLİ KALIP YARGILARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Dr. Serçin BAYKAL**

GİRİŞ

Her toplumda kadın ve erkek cinsiyetleri arasındaki fizyolojik farklılıkların yanısıra, psikolojik farklılıkların da var olduğu kabul edilir. Bunlar kadın ve erkek cinsiyet rolleri ile ilgili özellikleri tanımlayan kalıp yargılarla ifade edilir. Literatürde cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılar kadın ve erkeğe özgü olan kalıplaşmış ve sıfatlar halinde ifade edilen psikolojik özellikleri tanımlayan bir terim olarak kabul edilmektedir. Bir çok araştırmacı bu özellikleri ölçmek amacı ile «Cinsiyet Rolü Kalıp Yargı Ölçeği» olarak anılan araçlar geliştirmişlerdir (Rosenkrats ve arkadaşları 1968, Broverman ve arkadaşları 1970, Ellis ve Bentler 1973, Spence ve Helmreich 1978).

Cinsiyete özgü rol kalıpları aynı zamanda bireyin kendini değerlendirme ölçütüdür. Çocukluk döneminden başlayarak, bireyin benlik tasarımı, kendini kabulü beklentilere göre biçimlenerek, geleneksel bir örüntü içinde gelişir (Tan 1979). Bazı bireyler cinsiyet rolü ile ilgili kalıp yargılara uydukları sürece kendilerini mutlu ve uyumlu hissederler. Diğerleri ise geleneksellikten uzaklaştıkça, bireysel açıdan kendilerini algılamaları ile cinsiyet rolleri özellikleri tutarlılık gösterir ve uyum düzeyleri yüksektir (Hurlock 1978). Böylelikle, kişinin psikolojik sağlığı olumlu yönde etkilenir ve kendine saygı düzeyi yükselir; eğitim ve çalışma hayatı, meslek seçimi açısından kalıplaşmanın sınırları aşılır.

Toplumumuzda, diğer toplumlarda olduğu gibi hızlı değişme süreci içinde aile yapısı, okuma yazma oranının artışı, eğitimde cinsiyet eşitliği ve kadının iş gücüne katılımı gibi nedenlerle kadın ve erkeğe özgü cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılar ve her iki cinsten beklenen tutum ve davranışlarda değişmeler gözlenmektedir.

Buradan hareket ederek, bu araştırmada cinsiyete özgü kalıp yargıların değişimi üzerinde bireyin içinde bulunduğu gelişim çağının ve eğitim düzeyinin etkili olabileceği düşüncesiyle, değişime açık bir çağda bulunan ve

* Yayımlanmamış Doktora Tezi.

** H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu

ileri düzeyde eğitim görmekte olan bir kesim olarak üniversite gençliği ele alınmıştır.

Öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin, cinsiyetlerinin, üniversitedeki öğrenim düzeylerinin ve annelerinin evin dışında bir işte çalışıyor olmasının onların cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarına etkileri incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın örneklemini 1986 - 87 öğretim yılı Bahar Döneminde Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsünde yer alan Fakültelerin çeşitli bölümlerinin birinci ve dördüncü sınıflarında bulunan 615 öğrenci oluşturmuştur. Örnekleme giren öğrencilerin 295'i birinci sınıf (155 kız, 140 erkek), 320'si dördüncü sınıf (194 kız, 126 erkek) öğrencileridir. Örnekleme giren bölüm ve sınıflar rastlantısal olarak seçilmişlerdir.

Bu araştırmada,

1. Kişisel Bilgi Formu,
2. Cinsiyet Rollerini İlgili Kalıp Yargı Ölçeği,
3. Kendini Kabul Envanteri olmak üzere üç ayrı araç kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu, öğrencilerin kendisiyle ilgili olarak cinsiyeti, yaşı, okuduğu fakülte ve sınıfı hakkında genel bilgilerin yanı sıra ebeveyni ile ilgili olarak annenin ve babanın öğrenimi, annenin evin dışında bir işte çalışıp çalışmadığı hakkında da bilgi toplanması amacıyla hazırlanmıştır.

Cinsiyet Rollerini İlgili Kalıp Yargı Ölçeği, 10 kadın ve 12 erkek özelliği içeren 22 sıfattan oluşan bir ölçektir. Kadın özelliklerini içeren sıfatlar : Duygusallık, sadakat, yumuşaklık, fedakarlık, şefkatli olmak, konuşkanlık, aileye yönelik olmak, boyun eğmek, sıcak insan olmak, titizlik; Erkek özelliklerini içeren sıfatlar da : Soğukkanlılık, sertlik, bağımsızlık, hırslı olmak, geniş ilgileri olmak, gerçekçilik, atılganlık, kendine güven, saldırganlık, etrafına hükmetmek, üstünlük duygusu ve katılıktır (Kandiyoti, 1978).

Ölçekte kadın ve erkek özelliği ile ilgili her bir maddenin karşısında kişinin cinsiyet rolü ile ilgili kalıp yargıları açısından kendini tanımlamasına bağlı olarak işaretlemesi gereken «Çok Uygun», «Uygun», «Kararsızım», «Uygun Değil», «Hiç Uygun Değil» şeklinde beşli değerlendirme ölçeğine ilişkin seçenekler bulunmaktadır. Ölçekte her öğrenci için cinsiyet rolü ile ilgili kalıp yargı toplam puanı olarak tek bir puan elde edilmektedir.

Ölçeğin tümü için hesaplanan iç tutarlılık (Cronbach-Alfa) katsayısı .74 olarak elde edilmiştir. Ayrıca, 38 öğrenci üzerinde test-tekrar test yöntemi

miyle bu güvenilirlik çalışması yapılmış ve iki uygulamanın sonuçları arasında .79 luklar ilişki bulunmuştur.

Cinsiyet rolü ile ilgili kalıp yargıların, kişinin kendini kabul düzeyine etkisini araştırmak için Kılıççı (1981) tarafından geliştirilen Kendini Kabul Envanteri kullanılmıştır.

Kendini Kabul Envanteri 10 ölçüt üzerine geliştirilmiş ve bu ölçütler 126 kritik davranıştan oluşmuştur.

1. Kendini bazı konularda yeterli sayma ve bazı yaşam sorunlarını kendine özgü bir biçimde çözmede başarılı olacağına inanma.
2. Kendi davranışlarının sorumluluğunu kabullenme.
3. Kolaylıkla aşırı suçluluk ve pişmanlık duygularına kapılmama.
4. Aşırı ölçüde mahcupluk ve utangaçlık göstermeme.
5. Kendi değer ve inançlarına uygun yaşama.
6. Beden ve fizik yapısını kabullenme.
7. Kendi cinsiyetini kabullenme.
8. Kendini başkalarının kabul ettiğine inanma.
9. Kişiliğinde bazı olumlu ve değerli yanların bulunduğuna inanma.
10. Olumlu yönleri kadar, olumsuz yanlarını da kişiliğinin bir parçası sayma.

Envanterin cevaplanmasında ayrı bir cevap kâğıdı kullanılmaktadır. Cevap kâğıdında, her madde karşısında «Evet», «Hayır» sütunu ve her sütunun altında da «Memnunum» (M), «Şikayetçi Değilim» (Şd), «Şikayetçiyim» (Ş), «Mutsuzum» (Ms) ve bu konuda «Kendimi Yeterince Tanımıyorum» (Kt) cevap aralıkları işaretlenmektedir. Kişi, özellikle her bir maddenin kendine uygun olup olmadığına «Evet» veya «Hayır» sütununa yönelerek karar vermekte ve bu kişilik özelliğinden ne ölçüde memnun olduğunu cevap aralıklarından birini işaretliyerek belirtmektedir.

Kendini Kabul Envanteri'nin yapısal geçerliliği, envanterin geliştirme çalışmalarından itibaren denetim altında tutulmuş ve Ruh Sağlığı Uzmanlarının verdiği yanıt ve katkılarla kendini kabulle ilgili ölçütler ve ölçütlerle ilgili kritik davranışlar geçerlenmiştir (Kılıççı, 1981).

Envanterin güvenilirlik çalışması ile ilgili olarak aracın deneme formunda, testin tekrarı yöntemiyle, salt kabul için güvenilirlik katsayısı .90, sağlıklı kabul ya da uyum için .91 bulunmuştur.

Daha sonra, envanterin son formunda güvenilirlik katsayısı Spearman Brown formülü ile tekrar saptanmış, 492 kişilik bir örneklemeden rastlantı-

sal olarak seçilen 96 cevap kâğıdı üzerinde güvenilirlik katsayıları salt kabul için .93, Uyum (Sağlıklı Kabul) için .88 olarak bulunmuştur (Kılıççı 1981).

BULGULAR

Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerine İlgili Kalıp Yargıları ve Kendilerine İlişkin Değişkenlerle İlgili Bulgular :

Araştırmanın en önemli bulgularından biri, kız ve erkek öğrencilerin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının birbirinden farklı olmasıdır. Bulgular, kızların cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargı ortalamalarının erkekler göre daha yüksek (geleneksel) olduğunu ortaya koymuştur. Kız ve erkek öğrenciler arasındaki bu fark, diğer tüm analizlerde de gözlenmiş bulunmaktadır.

Yine kız ve erkek öğrenciler cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarına göre geleneksel ve geleneksel olmayan gruplara ayrılarak, cinsiyet rolleri ile kendini kabul düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, ilginç bir bulgu elde edilmiştir. Genel olarak, öğrencilerin kendini kabul düzeyleri geleneksel grupta, geleneksel olmayan gruba göre önemli düzeyde yüksek bulunmuştur. Ancak, yapılan analizler sonucu, her iki grup arasında ortaya çıkan farkın geleneksel gruptaki erkek öğrencilerin kendini kabul düzeyinin, geleneksel olmayan gruptaki erkek öğrencilerden daha yüksek olmasından kaynaklandığı saptanmıştır. Her iki gruptaki kız öğrencilerin kendini kabul düzeyleri arasında ise bir fark saptanmamıştır.

Öğrencilerin kendileri ile ilgili son bulgular ise cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargıların üniversitede buldukları sınıfa (1-4) bağlı olarak hem kız hem de erkek öğrencilerde değişmediğidir. Ayrıca, kız ve erkek öğrencilerin kalıp yargılarının yaşa bağlı olarak bir değişme gösterip göstermediği de test edilmiş ve kalıp yargılarda yaşa bağlı olarak gene bir farklılık görülmemiştir. Ancak, bu çözümlenmelerde daha önce de belirtildiği gibi, kız öğrencilerin kalıp yargı ortalamaları erkekler göre önemli düzeyde yüksek bulunmuştur.

Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerine İlgili Kalıp Yargıları ve Anne Babalarına İlişkin Bazı Değişkenler İle İlgili Bulgular :

Kız ve erkek öğrencilerin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargıları anne-babalarına ilişkin üç değişken açısından ele alınmıştır. Bunlar, anne-babanın eğitim düzeyi ve annenin evin dışında bir işte çalışmasıdır.

Annenin eğitim düzeyine bağlı olarak kız ve erkek öğrencilerin cinsi-

yet rolleri ile ilgili kalıp yargılarında bir farklılaşma olmadığı sonucu elde edilmiştir. Öte yandan, annenin eğitim düzeyi ve cinsiyet ortak etkisi ise önemli bulunmuş, kızların puan ortalamalarının, annenin eğitim düzeyi yükseldikçe daha düşük olma eğilimi göstermesi ve erkeklerde ise aksine annenin eğitim düzeyine göre bir yükselme eğilimi göstermesi, kızların cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının daha çok annelerini model alma eğiliminde olduklarını düşündürmektedir.

Aynı şekilde, kız ve erkek öğrencilerin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının, babanın eğitim düzeyine göre bir farklılık gösterip, göstermediği incelendiğinde babaları farklı eğitim düzeyinde olan kız ve erkek öğrencilerin kalıp yargılarında kendi cinsleri içinde önemli bir farklılık saptanmamıştır. Ama yine, kız öğrencilerin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargıları ortalamaları, babanın farklı eğitim düzeylerinde, erkek öğrencilere göre önemli düzeyde yüksek bulunmuştur.

Annenin evin dışında bir işte çalışmasının kız ve erkek öğrencilerin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargıları üzerinde etkili olup olmadığı incelendiğinde araştırmadan elde edilen sonuca göre, annenin evin dışında bir işte çalışmasına bağlı olarak kız ve erkek öğrencilerin kalıp yargılarında gene bir değişme olmadığı gözlenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Toplumumuzda kızların, erkeklere göre cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargıları daha çok benimsedikleri ve kendilerini bu yargılara uygun bir biçimde algılamakta oldukları araştırmanın ilgili bulguları ile de desteklenmiştir. Cinsiyet rolleri ile ilgili tutum ve davranışların temeli cinsiyete özgü kalıp yargılardır (Zastrow ve Bowker 1984). Danziger (1971)'e göre kızların cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının, erkeğe özgü kalıp yargılara oranla toplumda daha fazla pekiştirilmesidir.

Geleneksel toplumlarda, kızların kendi cinsiyetine uygun özelliklere göre davranış ve tutum içinde olmaları beklenmektedir ve bu durum özellikle ergenlik döneminden itibaren daha çok gözlenmektedir (Olson 1982). Nitekim toplumumuzda aile içinde baba otorite figürü olarak algılanmakta ve kızlar anne ile özdeşmeye ve kadınsı özelliklere özendirilerek kontrol altında tutulmaktadır (Şemin 1964; Kağıtçıbaşı 1972).

Geleneksel olmayan cinsiyet rolleri görüşüne göre, bireyin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarından bağımsız olarak kendini algılaması ve kabul etmesi ruh sağlığını olumlu yönde etkilemektedir. Cinsiyet rolleri ile

ilgili kalıp yargıları geleneksel olmayan bireylerin benlik saygılarının yüksek, gerçekçi amaç ve beklentilere sahip, uyumlu kişiler oldukları saptanmıştır (Flaherty ve Dusek 1980; Tzurriel 1984).

Öte yandan, bu araştırmanın «cinsiyet rolleri geleneksel olan kız ve erkek öğrencilerin kendini kabul düzeyleri, geleneksel olmayanlara göre daha düşüktür» denencesi desteklenmemiştir. Bu bulgular, geleneksel cinsiyet rolü görüşüne göre kadın ve erkeklerin kendi cinsiyetlerine uygun davranış ve tutum geliştirmeleri ruh sağlığı açısından önmlidir. Kişinin özellikle kendi cinsi için onaylanan kalıp yargıları benimsemesi kişisel ve sosyal uyum düzeyini yükseltir (Freedman ve Ark. 1978). Bireylerin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılara uymalarının nedeni, geleneksel toplumların en önemli özelliklerinden biri olan toplumsal onaylamadır.

Araştırmada geleneksel ve geleneksel olmayan gruplarda kız öğrencilerin kendini kabul puanı ortalamalarının hemen hemen aynı olması, erkek öğrencilerde ise geleneksel olan öğrencilerin kendini kabul puanlarının, geleneksel olmayanlara göre daha yüksek olması oldukça ilginçtir. Elde edilen bu bulgu şu nedenlere bağlanabilir : Hızlı toplumsal toplumsal değişmeye oranla cinsiyete özgü kalıp yargıların geleneksel niteliği yavaş bir değişme içindedir. Toplumumuzda erkekler, diğer toplumlarda olduğu gibi kalıp yargıların toplum içinde onların yararına olduğu ve üstünlük sağladığı bilincindedirler. Ülkemizde yapılan bazı araştırmalarda kızların erkekleri daha üstün gördükleri ve kendilerini tanımlarken maskülen özellikleri tercih ettikleri saptanmıştır. Aynı eğilim, araştırmalarda erkeklerde de görülmüştür (Toğrul 1968; Ekşi 1982; Koyuncu 1983; Demirel 1986).

Sonuç olarak, erkeklerin bu üstünlüklerini kaybetmek kaygısıyla, cinsiyet rolleri açısından herhangi bir değişime karşı motivasyonları daha düşüktür (Hurlock 1978). Bu araştırmada da gözleendiği gibi, erkeklerde cinsiyet rolleri kalıp yargıları geleneksel olmayan grubun kendini kabul düzeyinin, geleneksel gruba oranla daha düşük olmasının, geleneksel kalıp yargıların dışında olarak kendini algılama halinde, üstünlüğünü kaybetme ve toplumsal onaylamanın dışına çıkma kaygısından kaynaklandığı düşünülebilir.

Kadın ve erkek açısından toplumsal değişmeler sonucu geleneksellikten, eşitlikçi cinsiyet rollerine geçiş dikkate alınarak, gençlerin eğitiminde kalıp yargıları pekiştirici olmaktan kaçınılması, bir yandan bireye bilgi ve beceri kazandırırken, toplumsal değişmelere uyum sağlamasını kolaylaştırmak ve toplumsal yeniliği teşvik etmek eğitimin amacı olmalıdır (Esenpek

1978; Zastrow ve Bowker 1984). Araştırmada elde edilen bulgular sonucu, birinci sınıf ve dördüncü sınıf öğrencilerinin kalıp yargı puanlarının birbirine oldukça yakın bulunması yukarıda değinilen beklentiyi desteklemektedir. Bu durum kültürümüze cinsel özdeşimin genç yetişkinlik yıllarına gelmeden yapılaştığına işaret etmektedir. Diğer bir deyişle, öğrencilerin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarında sınıfa bağlı olarak bir değişim görülmemesi, çocukluk döneminden itibaren pekiştirilen kalıp yargıların, eğitim ortamında da bu özelliği koruması ile açıklanabilir. Bir hayli dayanıklılık kazanmış bu yapıyı dört yıllık üniversite öğreniminin değiştiremediği söylenebilir.

Buna bağlı olarak, annenin ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe, kız ve erkek çocukların kalıp yargı puan ortalamalarının düşeceği denencesi de desteklenmemiştir. Kadının geleneksel rolleri ile ilgili algılamalar eğitim ortamında pekiştirilmekte ve eğitim düzeyinin yükselmesi, aile gelirine katkısı ve mesleki statüsüne rağmen geleneksel yapısını korumaktadır. Ayrıca, babanın eğitim düzeyi ve mesleki statüsü yükseldikçe, hem kız hem de erkek çocukları üzerinde özellikle daha etkili olduğu görüşü ağırlıktadır (Block 1975).

Çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara göre kendilerini daha bağımsız, güvenli, egemen ve erkeğe özgü cinsiyet rolleri ile ilgili özellikleri kendisinde de bağdaştıran kişiler oldukları araştırmalarda saptanmıştır (Archer ve Lloyd 1982). Ancak, bu araştırma üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının annenin çalışmasına bağlı olarak değişmemesi, toplumumuzda kadının iş gücüne katılması ve aile ekonomisine katkıda bulunmasına rağmen, katılma biçimlerinin kalıp yargılara uygun olduğu, anne ve ev kadınlığı rolünün daha ağır bastığı gözlenmektedir. Bu konuda aile içinde annenin çocuk üzerinde etkisi ise, bağımlı ve edilgen kişilik yapısı gereği, babaya göre daha azdır (Kandiyoti 1978).

Türk toplumunda, dinamik bir yapıya ve değişime açık bir çağda, ileri düzeyde eğitim görmekte olan üniversite gençliğinin cinsiyet özellikleri ile ilgili kalıp yargılarının çeşitli açılardan incelenmesi, öncelikle öğrencilerimizi yetiştiren eğitim kurumları ve yine öğrencilerimize hizmet veren Öğrenci Kişilik Hizmetlerinde bir çok yönden önem taşımaktadır. Özellikle, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri veya okul sosyal hizmeti bünyesinde öğrencilerin kadın ve erkeğin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarındaki algı, tutum ve davranışlarının araştırılması ve değerlendirilmesi, onların bu konularda getirebilecekleri sorunların çözümünde yardımcı olabilmek açısından çok önemlidir. Ayrıca, bireyin öğrenim süreci içinde bilgi ve

becerilerini geliştirirken, kalıp yargıların ruh sağlıklarını, kendini gerçekleştirme potansiyellerini ne yönde güdülediğini veya engellediğini saptamak, uzmanların daha etkin hizmet vermesini sağlayacaktır.

Öğrencilerin yetişmesinde rol oynayan eğitimcilerin ve danışmanların bu konudaki tutum ve davranışlarının araştırılması ve değerlendirilmesi, genç kuşağı daha iyi anlamalarını ve sağlıklı hizmet verebilmelerini kolaylaştıracaktır. Bu açıdan, eğitim personeli, danışman ve uzmanlara gerektiği takdirde, değişen toplumsal yapı içinde kadın ve erkek rolleri ve cinsiyete özgü özelliklerle ilgili kalıp yargılar hakkında hizmet içi eğitim programları uygulanmalıdır.

Okullarda rehberlik hizmeti çerçevesinde verilen mesleki rehberlik hizmetlerinin, öğrencilerin kendi ilgi ve becerisine yönelik ve gizil güçlerini en üst düzeyde kullanarak meslek seçimi yapmalarındaki katkısı büyüktür. Mesleki rehberlik hizmetlerinin niteliği ve etkinliği araştırılmalı ve öğrencilerin, kadın erkeğe özgü meslekler şeklinde sınırlanan kısır bir tercih alanı içinde bocalamalarını engelleyici önlemler alınmalıdır. Cinsiyet farkı gözetmeksizin, çeşitli seçenekler açısından, kendilerine en uygun olanı seçmelerine yardımcı olunabilmelidir.

Diğer yandan, ebeveynlerin çocuklarının cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargıları üzerindeki etkilerinin de önemi göz ardı edilemez. Bu yönden genç kuşağın yetişmesinde etkin bir rol oynayan anne babaların, kadın ve erkek rolleri hakkındaki tutum ve davranışları araştırılmalı, kuşaklar arası karşılaştırmalar yapılmalıdır. Ayrıca, ailelerin kendilerine yardımcı olmak amacıyla Aile Danışma Merkezleri kurulmalıdır.

Bir diğer önemli noktada, yukarıda belirtilen önerilerin gerçekleştirilebilmesi için psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, sosyal hizmetler ve aile danışma büroları, eğitim kurumlarının ve toplumun yararına sunulacak, ilgili elemanların istihdamı gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- ARCHER, J. ve B. LLOYD (1982) *Sex and Gender*. Suffolk, Bungay : The Chaucer Press.
- BLOCK, J.H. (1973) «Conceptions of Sex Role : Cross-Cultural and Longitudinal Perspectives» *American Psychologist*. 28 : 512-516.
- BROVERMAN, I.K. ve D.M. BROVERMAN (1970) «Sex-Role Stereotypes and Clinical Judgements of Mental Health» *Journal of Consulting Psychology*. 34 : 1-7.
- DANZIGER, K. (1971) *Socialization*. Middlesex, England : Penguin Books Ltd.
- DEMİREL, O.N. (1986) *Üniversiteli Kız Öğrencilerin Gözünde Kadın ve Erkeğin Değeri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara : Ankara Üniversitesi.
- EKŞİ, A. (1982) *Gençlerimiz ve Sorunları*. İstanbul : İstanbul Matbaası.
- ELLIS, L.J. ve P.M. BENTLER (1973) «Traditional Sex Determined Role Standards and Sex Stereotypes» *Journal of Personality and Social Psychology*. 25 : 28-34.
- ESERPEK, A. (1978) «Eğitim ve Sosyal Değişme» *A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1-2 : 123-125.
- FLAHERTY, J.F. ve J.B. DUSEK (1980) «An Investigation of the Relationship Between Psychological Androgyny and Components of Self-concept» *Journal of Personality and Social Psychology*. 38 : 984-992.
- FREEDMAN, J.L., D.O. SEAR ve J.M. CARLSMITH (1978) *Social Psychology*. New Jersey : Prentice Hall.
- HURLOCK, E.B. (1973) *Adolecent Development*. New York. Mcc Graw Hill Inc.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (1972) «Sosyal Değişmenin Psikolojik Boyutları» *Sosyal Bilimler Derneği Yayınları*. Ankara.
- KANDİYOTI, D. (1978) *Kadınlarda Psiko-Sosyal Değişim Boyutları : Cinsiyet ve Kuşaklar Arası Bir Karşılaştırma* (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi) İstanbul : Gökazici Üniversitesi.
- KILIÇCI, Y. (1981) *Üniversite Öğrencilerinin Kendini-Kabullerini Etkileyen Bazı Değişkenler* (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi) Ankara : Hacettepe Üniversitesi.
- KOYUNCU, N. (1983) *Cinsiyet Rolü Kimliği ile Ahlak Gelişimi Evrelerinin Karşılaştırılması : Üniversite Üçüncü Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara : Ankara Üniversitesi.
- OLSON, E.A. (1982) «Duofocal Family Structure and An Alternative model of Husband-Wife Relationships» In Ç. Kağıtçıbaşı (ed.) *Sex Roles Family and Community in Turkey*. Indiana University Turkish Studies 3.

ROSENKRANTZ, R.S., S.R. VOGEL ve Ark. (1968) «Sex Role Stereotypes and Self-Concepts in Collage Students» *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 32 : 287-295.

SPENCE, J.T. ve R.L. HELMREICH (1978) *Masculinity and Femininity : Their Psychological Dimensions, Correlates and Antecedents*. Austin : University of Texas Press.

ŞEMİN, R. (1964) «Gençlerimizin Psiko-Pedagojik Problemleri» *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları*. 1086 : 21-27.

TAN, E.M. (1979) «Kadın - Ekonomik Yaşam ve Eğitim» *T. İş Bankası Kültür Yayınları*. Ankara.

TOĞRUL, B. (1968) «Goals» Chosen by Turkish Students in Response to Hypothetical Situations. *İ.Ü. Tecrübe Psikoloji Çalışmaları*.

TZURIEL, D. (1984) «Sex Role Typing and Ego Identity in Israeli, Oriental and Western Adolescents» *Journal of Personality and Social Psychology*. 46 : 440-457.

ZASTROW, C. ve L. BOWKER (1984) «Sex Roles and Sexism» *Social Problems Issues and Solutions*. Chicago : Nelson Hall.